

І. А. Сніжко

Дослідження пізньопалеолітичної стоянки біля с. Кам'янка у 2010–2012 роках

Пам'ятка знаходиться на мисі, біля впадіння в р. Сіверський Донець невеличкої правої притоки р. Суха Кам'янка, в 1,5 км на південний схід від с. Кам'янка Ізюмського району Харківської області (рис. 1, А). Мис являє собою горизонтально виположену терасу, що піднята над рівнем р. Сіверський Донець на 8–10 м. Перші знахідки зроблено 2004 р. під час розвідок експедиції Харківського історичного музею під керівництвом автора, коли було зібрано численний підйомний матеріал, що включає комплекси пізнього палеоліту, неоліту, комплекс бронзового віку та раннього середньовіччя. На жаль, оранка знищила всі культурні шари, крім пізньопалеолітичного, який постраждав частково. Саме цей комплекс і став основною метою досліджень. В 2005 р. розпочаті стаціонарні дослідження, які тривають до теперішнього часу. За період 2005–2009 рр. суцільною площею було досліджено 78 кв. м, одержано колекцію з понад 4,5 тис. знахідок. Дана публікація присвячена результатам робіт за останні 3 роки: 2010–2012 рр. досліджена площа збільшилась на 43 кв. м (рис. 1, Б), до колекції знахідок додалось понад 2 тис. артефактів.

Методика. Під час розкопок було використано методику дослідження культурного шару умовними горизонтами потужністю близько 5 см. До глибини приблизно 0,5 м ґрунт знімався лопатами, далі розбирання культурного шару здійснювалось за допомогою ножів. Всі знахідки по можливості лишались на місцях до остаточної фіксації. Кожний залишений на місці кремій одержував номер і наносився на план. Далі проводилось фотографування та інструментальна зйомка. Після виконання цих робіт кремій знімався і в разі необхідності весь цикл повторювався на наступних 5 см. На ділянках, де культурний шар було досліджено на всю глибину, проводилась зачистка дна розкопу, прокопувались контрольні 20 см. При цьому фіксувався кремій, що був опущений вниз з культурного шару по кротовинах. Матеріал, що не нумерувався під час розчистки шару, одержував номери (в цьому випадку вказувався квадрат та місце розташування предмету відносно нанесених на план). Кресленням фіксувалися профілі стінок. Після завершення робіт розкопи засипалися. Для визначення точного розташування досліджуваних об'єктів в 2005 році було встановлено позначку умовного «0», яка одночасно є репером для горизонтальних та вертикальних промірів. Для цього в ямі в рівень з землею було забетоновано два прутки залізної арматури, які добре збереглися до 2012 р.

Геологічна стратиграфія. На пам'ятці спостерігається деяке падіння рівню залягання культурного шару в північному та східному напрямках, пов'язане із загальним зниженням поверхні мису в бік річок Сіверський Донець та Суха Кам'янка, а також з особливостями ґрунтоутворення в голоцені. Культурний шар дуже сильно пошкоджений риучими тваринами. Стінки розкопів показали наступну стратиграфію:

Південна стінка (кв. 1К—2К)

Горизонт	Кв. 1К—2К	Опис відкладів
горизонт А	0–0,35 м	Гумусовий горизонт, темно-сірий, важкосуглинковий, не ущільнений, перехід вниз чіткий.
горизонт В	0,35–0,5 м	Темно-коричневий, важкосуглинковий, комкуватий, не ущільнений, з кротовинами, виконаними матеріалом горизонту.
горизонт ВС	0,5–0,56 м	Світло-коричневого коліру, важкосуглинковий, слабо-ущільнений, комкувато-призматичної структури; кротовини виконані матеріалом горизонту А.
горизонт С(в)рґ	0,56–0,75 м	Жовто-пального коліру, неоднорідно забарвлений, середньосуглинковий, пильоватий, безструктурний, кротовини виконані матеріалом горизонтів А, В, Срґ.

Північна стінка (кв. 2Щ—1Щ)

Горизонт	Кв. 2Щ—1Щ	Опис відкладів
горизонт А	0–0,26 м	Гумусовий горизонт, темно-сірий, важкосуглинковий, не ущільнений, перехід вниз чіткий.
горизонт В	0,26–0,44 м	Темно-коричневий, важкосуглинковий, комкуватий, не ущільнений, з кротовинами, виконаними матеріалом горизонту ВС та С(в)рґ.
горизонт ВС	0,44–0,7 м	Світло-коричневого коліру, важкосуглинковий, слабо-ущільнений, комкувато-призматичної структури; кротовини виконані матеріалом горизонту В та Срґ.
горизонт С(в)рґ	0,7–0,92 м	Жовто-пального коліру, неоднорідно забарвлений, середньосуглинковий, пильоватий, безструктурний, кротовини виконані матеріалом горизонтів В, ВС, Срґ.
горизонт Срґ	0,92–1 м	Типовий лес.

Східна стінка (кв. 1К–1Ф)

Горизонт	Кв. 1К	Кв. 1Ф	Опис відкладів
горизонт А	0–0,35 м	0–0,3 м	Гумусовий горизонт, темно-сірий, важкосуглинковий, не ущільнений, з кротовинами, виконаними матеріалом горизонту В; перехід вниз чіткий
горизонт В	0,35–0,5 м	0,3–0,6 м	Темно-коричневий, важкосуглинковий, комкуватий, не ущільнений, з кротовинами, виконаними матеріалом горизонту А, ВС та С(в)рґ.
горизонт ВС	0,5–0,56 м	0,6–0,8 м	Світло-коричневого коліру, важкосуглинковий, слабо-ущільнений, комкувато-призматичної структури; кротовини виконані матеріалом горизонтів А, В, С(в)рґ та Срґ.
горизонт С(в)рґ	0,56–0,75 м	0,8–0,95 м	Жовто-пального коліру, неоднорідно забарвлений, середньосуглинковий, пильоватий, безструктурний, з кротовинами, виконаними матеріалом горизонтів А, В, ВС та Срґ.

Західна стінка (кв. 7Т–Ф)

Горизонт	Кв. 7Т–Ф	Опис відкладів
горизонт А	0–0,3 м	Гумусовий горизонт, темно-сірий, важкосуглинковий, не ущільнений, перехід вниз чіткий.
горизонт В	0,3–0,5 м	Темно-коричневий, важкосуглинковий, комкуватий, не ущільнений.
горизонт ВС	0,5–0,8 м	Світло-коричневого коліру, важкосуглинковий, слабоущільнений, комкувато-призматичної структури; кротовини виконані матеріалом горизонту В та Срґ.
горизонт С(в)рґ	0,8–0,9 м	Жовто-пального коліру, неоднорідно забарвлений, середньосуглинковий, пильватий, безструктурний, кротовини виконані матеріалом горизонтів В, Срґ.

Знахідки починають зустрічатися в шарі оранки, найвища їх концентрація корелюється зі стиком літологічних горизонтів давньоголоценового ґрунту та причорноморського лесу (відклади горизонтів ВС та С(в)рґ) [1, с. 95].

Палеолітичні крем'яні артефакти мають добрий стан збереженості, не обкатані, їх поверхня вкрита шаром патини та кальцитовими патьоками. В якості сировини використовувався темно-сірий непрозорий крейдяний високоякісний кремій місцевого походження.

Дослідження 2010 року. Розкоп площею 12 м. кв. продовжив на схід досліджену раніше ділянку. За прийнятою на пам'ятці сіткою квадратів має координати 1-2-К-П (рис. 1, Б). Вся площа культурного шару досліджена повністю, колекція артефактів загалом складає 761 екземпляр. З культурного шару, дослідженого розкопом, походить колекція що налічує 671 предмет. З них 605 датуються пізньопалеолітичним часом, 66 — неолітично-єнеолітичним. Почнемо з останньої.

Знахідки, що відносяться до цієї групи, походять, переважно, з верхнього шару ґрунту, що зруйнований оранкою. Також вони спущені по кротовинах в культурний шар пізнього палеоліту, але дуже чітко відрізняються завдяки характеру сировини та відсутності патини. В якості сировини використовувався коричневий (від темного до світлого) або світло-сірий матовий непрозорий кремій. Виходи коричневого кременю у вигляді кори вивітрювання знаходяться на цьому ж місці, на його найвищій ділянці. Тут і зараз спостерігаються розсипи цього кременю у вигляді жовен та природно розколотих шматків. Колекція, що походить з розкопу, налічує 66 предметів і представлена наступними артефактами: нуклевидний уламок, відщепи та їх фрагменти (20 шт.), серед них 2 первинні, 8 напівпервинні, 3 пластинчасті, 2 фрагменти пластинок, фрагмент реберчастого сколку, 31 лусочка, 11 уламків.

Пізньопалеолітична колекція, що походить з розкопу, налічує 605 артефактів. В якості сировини використовувався місцевий якісний кремій сірого кольору (від світлого до темного), прозорий. Всі знахідки з цієї колекції вкриває патина від густої молочно-білої до легкої димчастої. На частині предметів — кальцитові патьоки. Колекція розпадається на наступні групи. Нуклеуси — 3 екземпляри: двохплощинковий підпризматичний (рис. 2, Б, 1), двохплощинковий торцевий та конічний (рис. 2, Б, 3). Нуклевидні уламки — 3 екземпляри. Група технічних сколів налічує 31 екземпляр і представлена сколами формування та підживлення нуклеусів, реберчастими сколами та їх фрагментами. Відщепів та їх фрагментів 154 екземпляри, з них 7 первинні, 37 напівпервинні; 45 пластинчасті. Пластини, пластинки та їх фрагменти налічують 45 екземплярів, мікропластинки та їх фрагменти — 5 екземплярів. До групи знярядь належать: скребок кінцевий на пластині з ретушованим довгим краєм (рис. 2, Б, 6), фрагмент масивного відщепу з ретушованими ділянками (рис. 2, Б, 9). Лусочок — 200 екземплярів, уламків різних розмірів та форми — 154 екземпляри.

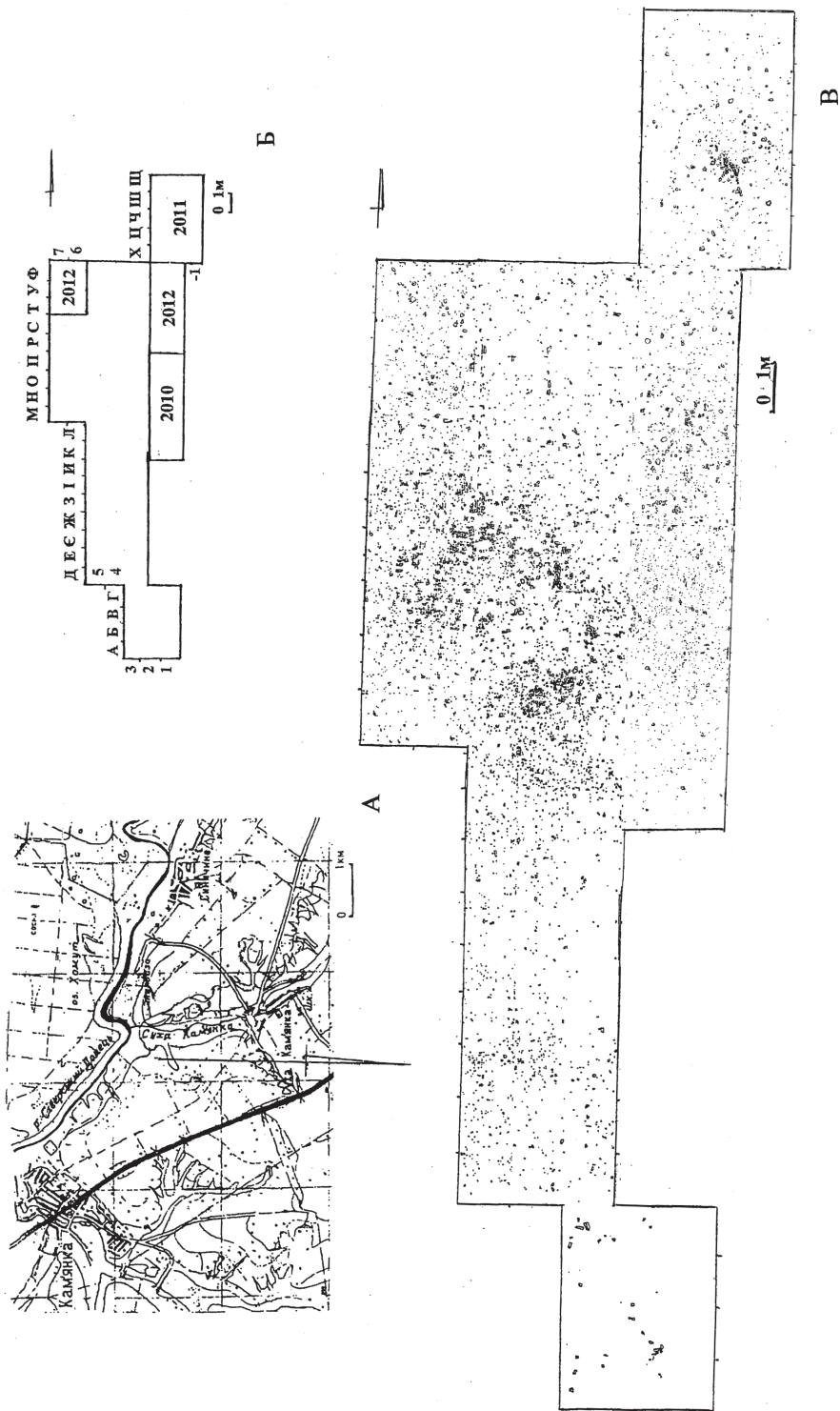
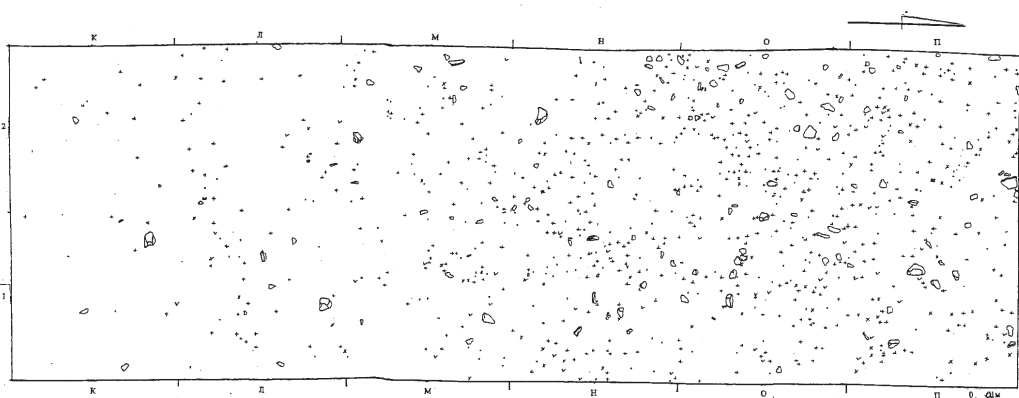
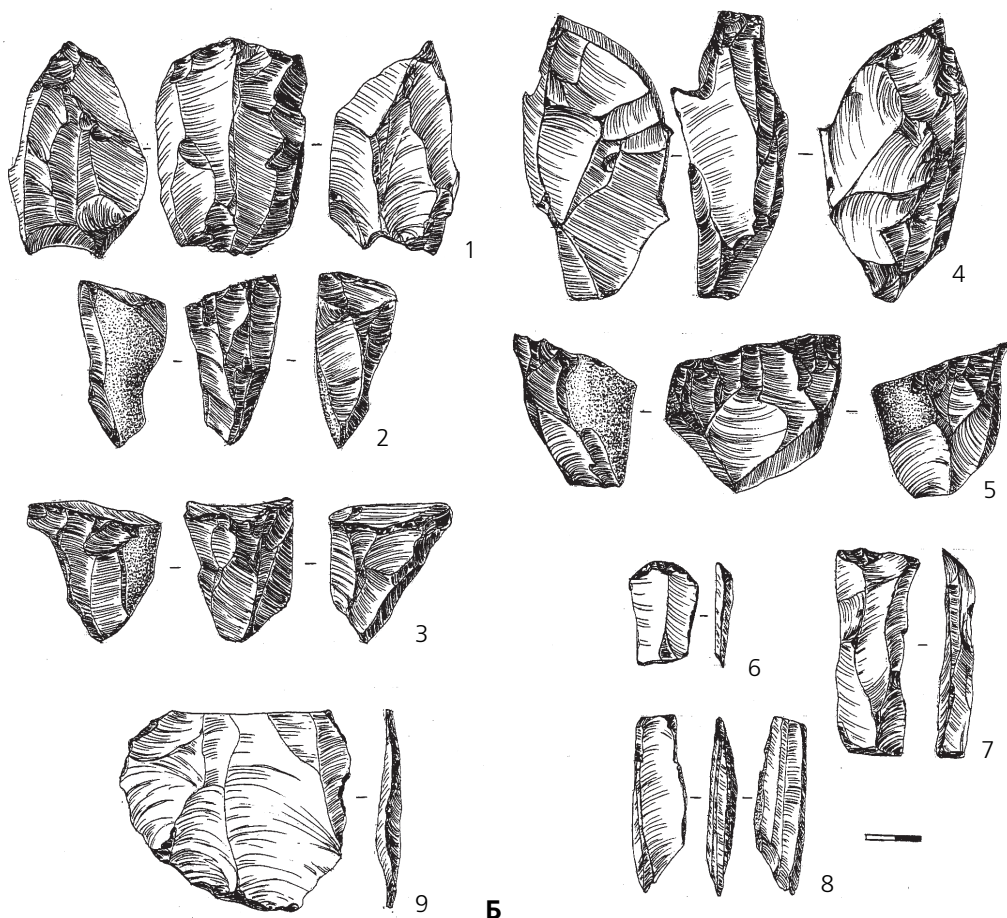

Рис. 1. Кам'янка. А – місце розташування стоянки, Б – ділянки, досліджені у 2010–2012 рр., В – загальний план розташування знахідок
 Fig. 1. Kam'ianka. А – the site location, Б – the places investigated in 2010–2012, В – the general plan of the excavation location

п у б л и к а ц и и

А

Б

Рис. 2. Кам'янка-2010: А – план розкопу, Б – крем'яні вироби
 Fig. 2. Kamyanka-2010: А – the excavation plan, Б – the flint tools

На дослідженій площі артефакти не утворюють чітко виражених скупчень, можна лише відзначити ділянки більшої чи меншої їх концентрації (рис. 2, А). Загалом спостерігається збільшення кількості знахідок у напрямку північних квадратів. В квадратах 2-О-П, вірогідно, продовжується скупчення, досліджене в попередні роки (рис. 1, В). В квадратах 2А, 1-О знайдено шматочки жовтої вохри, а в квадраті 2Н — червоної. З дослідженої ділянки походять кілька невеличких уламків кальцинованих кісток дрібної тварини чи птаха, а також дрібний фрагмент стінки трубчастої кістки бізона (квадрати 2Н, 2-О).

На поверхні мису, навколо розкопу, було зібрано підйомний матеріал, який також розпадається на дві групи. До неолітично-єнеолітичної колекції належать: олівцеподібний нуклеус із світло-коричневого кременю (рис. 2, Б, 8), нуклевидний уламок, 7 відщепів, фрагмент двоскатної пластинки, 2 лусочки.

Пізньюпалеолітична колекція складається з 66 предметів. До неї входять: скребло-видне знаряддя на реберчастому скалку (рис. 2, Б, 7); нуклеус торцевий (рис. 2, Б, 2), нуклеус двохплощадковий торцевий (рис. 2, Б, 4), нуклеус двохплощадковий зі сколюванням в одній площині (рис. 2, Б, 5), нуклеус двохплощадковий; 2 нуклевидні уламки. Відщепів 20 екземплярів, з них 7 напівпервинні, 3 пластинчасті. 2 фрагменти пластин, 10 фрагментів пластинок, 2 фрагменти мікропластинок. Група технічних сколів представлена сколами формування та підправки нуклеусів в кількості 12 екземплярів, є також 13 лусочок.

Дослідження 2011 року. Розкоп площею 15 кв. м закладено в північно-східному напрямку від дослідженої ділянки (рис. 1, Б), південно-західним кутом він примикає до північно-східного кута розкопу 2008 р., на наскрізній сітці квадратів має позначки 2-1-Х-Щ. Культурний шар досліджено повністю, загалом колекція налічує 586 екземплярів. З культурного шару походить колекція артефактів, що налічує 524 предмети. З них 481 складають пізньюпалеолітичну колекцію, 43 — неолітично-єнеолітичну.

Знахідки, що відносяться до останньої, походять, головним чином, з верхнього шару ґрунту та спущені вниз по кротовинах. Колекція налічує 43 предмети і представлена наступними артефактами: жовно, заготовка біфасу, пластина з ретушю з довгих країв, фрагмент первинного відщепу, 18 фрагментів напівпервинних відщепів, 12 фрагментів відщепів, 2 фрагменти пластинчастих відщепів, скол підправки нуклеусу, лусочки, уламки.

Пізньюпалеолітична колекція з розкопу налічує 481 артефакт. В якості сировини використовувався місцевий якісний кремень сірого кольору (від світлого до темного), прозорий. Всі знахідки з цієї колекції вкриває патина від густої молочно-білої до легкої димчастої. На частині предметів — кальцитові патьоки. Колекція розпадається на наступні групи. Нуклеуси — 4 екземпляри: двохплощадковий спрацьований (рис. 3, Б, 3), двохплощадковий, що використовувався як відбійник (рис. 3, Б, 1), чотирьохплощадковий аморфний спрацьований (рис. 3, Б, 5), одноплощадковий нуклеус (рис. 3, Б, 4). Нуклевидні уламки — 3 екземпляри. Група технічних сколів налічує 43 екземпляри і представлена сколами формування та підживлення нуклеусів, реберчастими сколами та їх фрагментами, а також різцевим відщепком. Відщепів та їх фрагментів 154 екземпляри, з них 7 первинні, 45 напівпервинні; 41 пластинчасті. Пластини, пластинки та їх фрагменти налічують 26 екземплярів, мікропластинки та їх фрагменти — 13 екземплярів. Лусочок — 197 екземплярів, уламків різних розмірів та форми — 35 екземплярів.

До групи знарядь належать: скребловидне знаряддя на масивному сколі формування нуклеусу (рис. 3, Б, 11), відщеп з ділянкою ретуші утилізації (рис. 3, Б, 10), відщеп з ретушованою ділянкою (рис. 3, Б, 8), відщеп пластинчастий з ретушованою ділянкою (рис. 3, Б, 9), пластинка двоскатна з ретушованою виїмкою (рис. 3, Б, 7).

В квадраті — 1Х знайдено шматок жовтої вохри, в квадраті 1Щ — уламок зі слідами перебування у вогні.

На дослідженій площі простежено скупчення кременю в квадратах 1Ц—Ч (рис 3, А). До його складу входили: фрагмент жовна, нуклевидний уламок, 2 сколи формування нуклеусів напівпервинні, 6 сколів підправки нуклеусів, скол підправки масивний

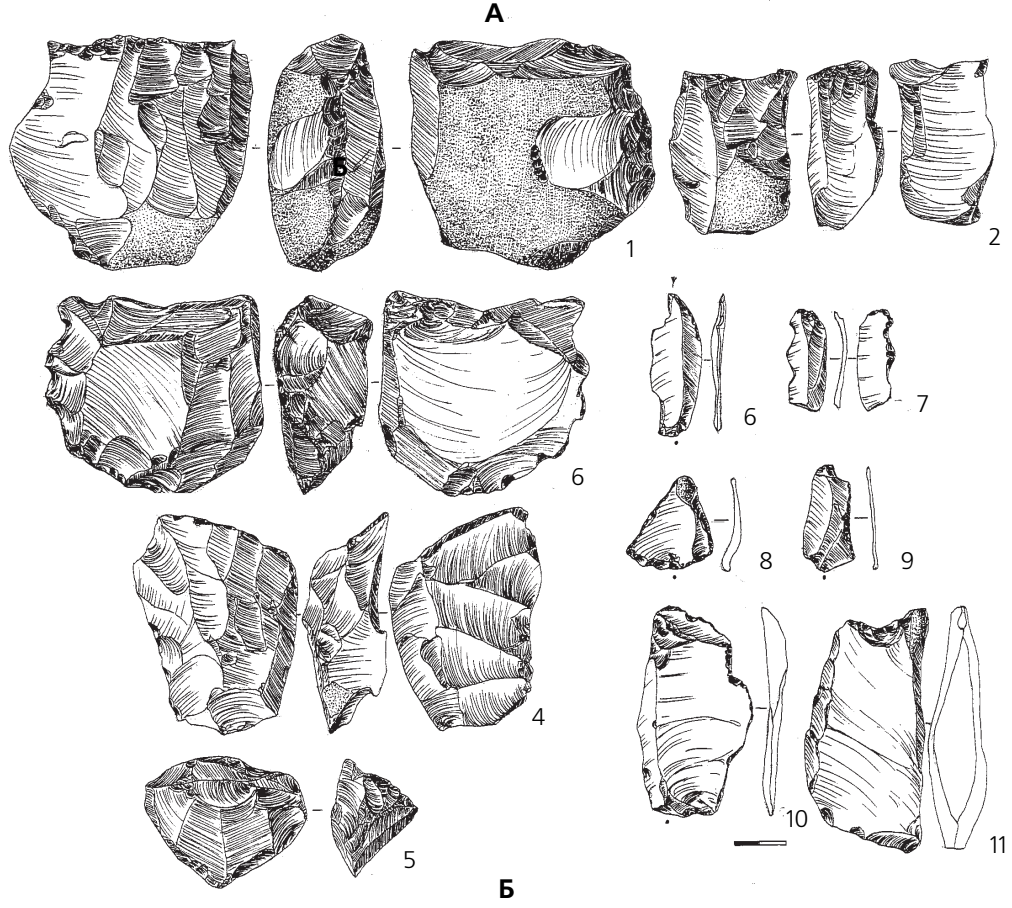
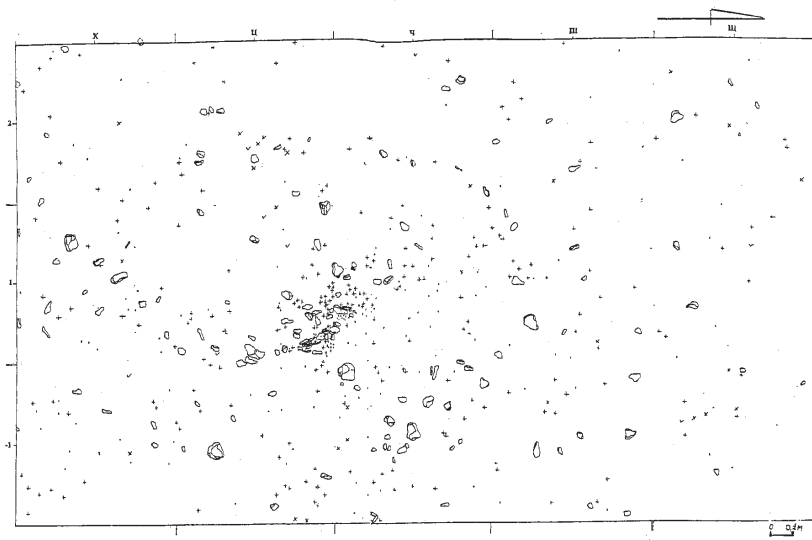

Рис. 3. Кам'янка-2011: А – план розкопу, Б – крем'яні вироби
 Fig. 3. Kamyanka-2011: A – the excavation plan, Б – the flint tools

П У Б Л И К А Ц И Й

напівпервинний, скол підправки реберчастий напівпервинний, 3 відщепи масивні напівпервинні (сколи підправки), 6 відщепів напівпервинних, 9 відщепів пластинчастих напівпервинних, 16 відщепів та їх фрагментів, 8 відщепів пластинчастих, 5 пластинок, мікропластинка, 103 лусочки (з них 13 напівпервинні) та 129 уламків. Склад скупчення свідчить, що тут відбувались переважно операції з первинної обробки кременю. В інших квадратах артефакти не утворюють чітко виражених скупчень, можна лише відзначити ділянки більшої чи меншої їх концентрації.

Для визначення території розповсюдження культурних решток в північному напрямку в 3 м на північ від північної стінки розкопу було закладено шурф № 12, доведений до глибини 1,35 м. До глибини 0,45 м зустрічався тільки кремій без патини (нуклеус двохплощадковий спрацьований, 13 відщепів та їх фрагментів, фрагмент пластинки), нижче — почав з'являтися кремій з патиною. Зокрема, з глибини 0,7 м походить боковий різець (рис. 3, Б, 6). До дна шурфу на різній глибині знайдені скол з нуклеус масивний, 3 фрагменти пластинчастих відщепів, скол підправки, первинний відщеп та дві лусочки без патини. Матеріал шурфу складають поодинокі знахідки, немає дрібних знахідок і лусочок. Схоже, культурний шар не розповсюджується далі у північному напрямку.

На поверхні мису, навколо розкопу, було зібрано підйомний матеріал, який також розпадається на дві групи. До неолітично-єнеолітичної колекції належить нуклевидний уламок. Пізньопалеолітична колекція складається з 7 предметів: пренуклеус, 3 фрагменти пластинок, 2 відщепи, скол підправки нуклеуса.

Дослідження 2012 року. Цього року досліджувались дві ділянки: 6 кв. м на північ від розкопу 2009 р., відповідно до прийнятої на пам'ятці сітки квадратів 6-7-Т-Ф, та 10 кв. м на північ від розкопу 2010 р. в квадратах 1-2-Р-Ф. Остання з'єднала площу розкопів 2010 та 2011 років досліджень (рис. 1, Б). Культурний шар на означених ділянках досліджено повністю, колекція налічує 778 екземплярів.

На площі розкопу І (квадрати 1-2-Р-Ф) простежені нечітко виражені скупчення кременю в квадратах 2-Р, 2-С. Чітко локалізоване скупчення кременю зафіксоване на кордоні квадратів 1-С та 1-Т (рис. 4, А). До нього входять 4 відщепи пластинчасті, 2 відщепи первинні, 12 відщепів, відщеп напівпервинний, пластинка двоскатна неправильної форми, 3 фрагменти двоскатних пластинок, фрагмент трискатної пластинки, фрагмент двоскатної мікропластинки, скол формування нуклеусу, 2 сколи підправки реберчасті, 4 уламки, 2 лусочки. У північних квадратах кількість знахідок зменшується. В квадраті 2Р знайдено дуже дрібний шматок кістки, в квадраті 1Ф — фрагмент пластинчастого відщепу зі слідами перебування у вогні.

На другій дослідженій цього року ділянці — квадрати 6-7-Т-Ф (розкоп ІІ) не простежені чітко виражені скупчення кременю, спостерігаються лише місця більшої чи меншої його концентрації (рис. 4, Б). В квадратах 6Т та 6У знайдено дрібні уламки трубочастої кістки птаха (?) та дрібні шматочки жовтої вохри.

З культурного шару походить колекція з 743 предметів, з них 627 відносяться до палеолітичного, 116 — до неолітично-єнеолітичного часу. До останньої належать пренуклеус, нуклевидний уламок, що використовувався як відбійник, 5 сколів формування нуклеусу, 46 відщепів та їх фрагментів, двоскатна пластинка, реберчасті сколи та сколи формування нуклеусів — 6, 29 лусочок, 26 уламків. Знаряддя із вторинною обробкою представлені кінцевим скребком на пластинчастому відщепі (рис. 4, В, 10).

Знахідки пізньопалеолітичної колекції вкриває патина від густої молочно-білої до легкої димчастої, на частині предметів — кальцитові патьоки. Колекція розпадається на наступні групи. Нуклеуси та нуклевидні вироби: біфас, 6 нуклеусів, з яких один конічний та два двохплощадкові (рис. 4, В, 1-3), пренуклеус, 3 нуклевидні уламки. Група технічних сколів налічує 44 екземпляри і представлена 6 сколами формування та 18 підживлення нуклеусів, 18 реберчастими сколами та їх фрагментами, а також сколами підправки площадки нуклеуса. Відщепів та їх фрагментів 198 екземплярів, з них 9 первинні, 35 напівпервинні; 68 пластинчасті. Пластини, пластинки та їх фрагменти

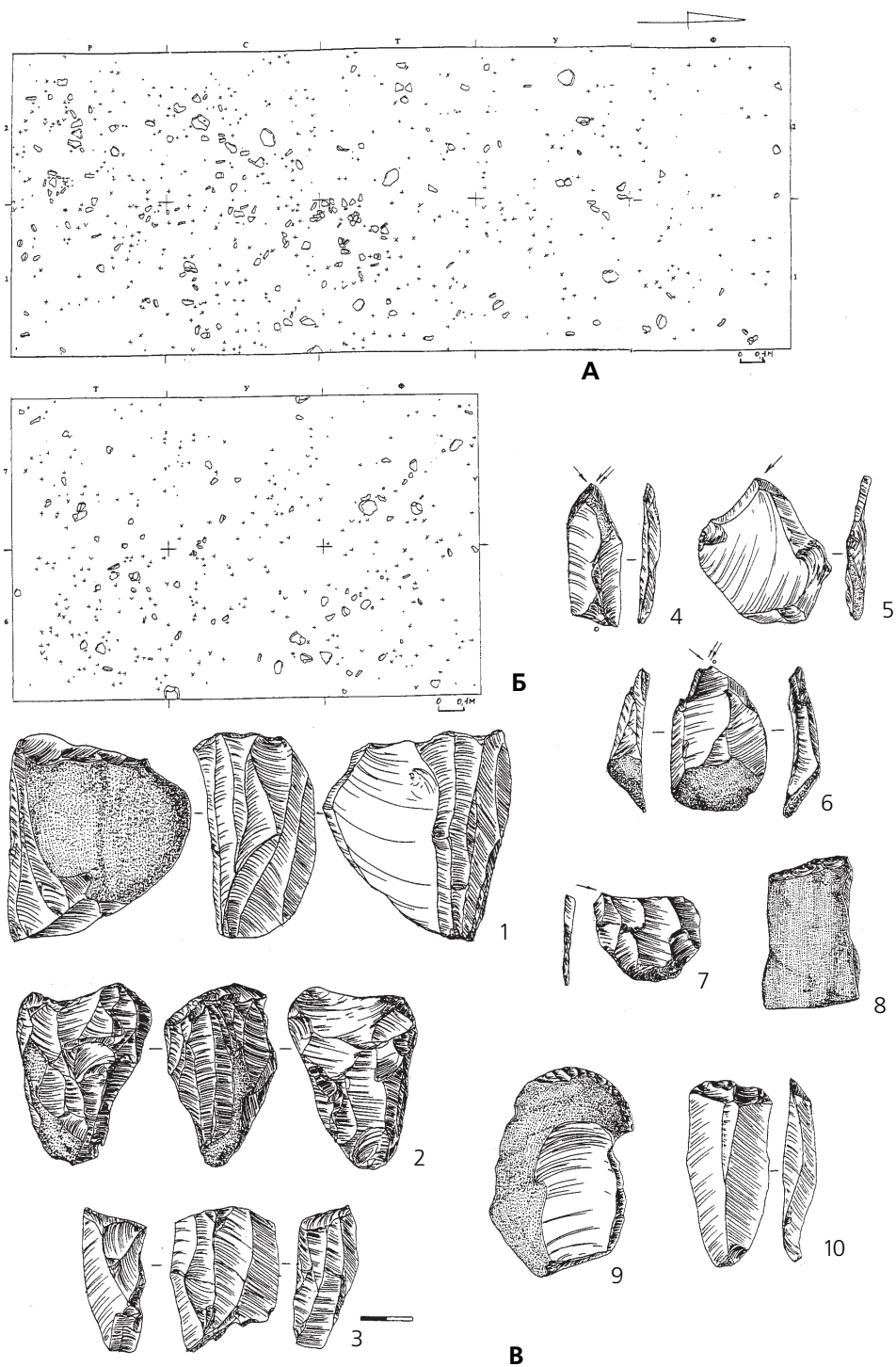

Рис. 4. Кам'янка-2012: А – план розкопу I, Б – план розкопу II, В – крем'яні вироби
 Fig. 4. Kamyanka-2012: A – the excavation I plan, Б – the excavation II plan, В – the flint tools

налічують 38 екземплярів, мікропластинки та їх фрагменти — 18 екземплярів. До групи знарядь належать: 3 серединні різці (рис. 4, В, 4–6), відщеп напівпервинний з ретушованою ділянкою (скребок) (рис. 4, В, 9), уламок з ретушованою ділянкою (рис. 4, В, 8), мікропластинка з ретушованим кінцем. Лусочок — 176 екземплярів, уламків різних розмірів та форми — 136 екземплярів.

Спостерігається деяка відмінність у розподілі знахідок на досліджених ділянках. На північно-західній немає чітко виражених скупчень кременю, матеріал розповсюджений відносно рівномірно, включає майже всі знайдені 2012 р. нуклеуси та нуклевидні уламки. З північно-східної ділянки походять всі вироби із вторинною обробкою, тут простежено скупчення кременю *in situ*, що важливо для встановлення ініціального рівня відкладення знахідок, оскільки культурний шар пам'ятки сильно пошкоджений.

На поверхні мису, навколо розкопу, було зібрано підйомний матеріал пізньопалеолітичного часу: пренуклеус, скол формування нуклеусу масивний напівпервинний, скол підправки нуклеуса для пластин, кутовий різець (рис. 4, В, 7), 9 відщепів, 2 фрагмента пластинок. Також знайдена придонна частина горщика бронзової доби (бондарихінської культури).

Таким чином, на досліджених протягом 2010–2012 рр. ділянках, пізньопалеолітичний кремій починає зустрічатися від поверхні (в шарі оранки залягає у перевідкладеному стані), досягаючи найвищої концентрації на глибині від 0,6–0,8 м. В культурному шарі зустрічаються шматочки червоної та жовтої вохри, дрібні перепалені фрагменти стінок трубчастих кісток дрібної тварини або птаха, дрібні фрагменти трубчастих кісток великої тварини (бізон?). В цілому культурний шар зруйнований внаслідок процесів ґрунтоутворення та площинного змиву в бік річок Сіверський Донець та Кам'янка (в північному та східному напрямках) та дуже сильно пошкоджений ріючими тваринами. Тому для його характеристики краще підійде визначення «горизонт знахідок» [2, с. 114].

Крем'яні вироби мають добрий стан збереженості, вкриті контрастною молочно-білою та біло-блакитною патиною. Сировиною слугував якісний темно-сірий напівпрозорий крейдяний кремій. На деяких артефактах присутня вапнякова корка. Знахідки представляють повний цикл розщеплення — від заготовок нуклеусів до залишкових ядрищ і утилізованих знарядь. Значна кількість викинутих заготовок і сколів з жовтою кіркою свідчать, що джерело добування кременю знаходилося порівняно недалеко від стоянки. До колекції входять нуклеуси, нуклевидні уламки, технічні сколки та лусочки; відщепи, пластини, пластинки та мікропластинки, які слугували заготовками для виготовлення знарядь. Група знарядь із вторинною обробкою включає бокові та серединні різці, скребки та скребловидні знаряддя, мікропластинки з ретушом, відщепи з ретушованими ділянками та виїмками.

Час існування пам'ятки припадає на причорноморський етап пізнього плейстоцену і знаходиться в межах переходу від ранньопричорноморського стадіалу до початку пізньольдовиків'я [3, с. 102].

В цілому характер знахідок та їх планіграфічне розташування типове для стоянок, розташованих біля виходів крем'яної сировини. Незважаючи на значні постгенетичні пошкодження культурного шару, він є достатньо інформативним для вирішення питань реконструкції способу життя пізньопалеолітичного населення даного регіону.

Ключові слова: пізній палеоліт, стоянка, с. Кам'янка Харківської області, культурний шар, планіграфія.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сніжко І. А. Структура культурного шару пізньопалеолітичної пам'ятки біля с. Кам'янка на Харківщині // Переяславка: Наукові записки Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». — 2011. — Вип. 5 (7).

2. Сніжко І. А. Дослідження пізньопалеолітичних пам'яток з пошкодженим культурним шаром // Дреwnости, 2010: Харьковский историко-археологический ежегодник. — X., 2010. — Вып. 9.
3. Герасименко Н. П., Снежко И. А. Реконструкция природной среды обитания человека на позднепалеолитической стоянке у с. Каменка // Дреwnости, 2012: Харьковский историко-археологический ежегодник. — X., 2012. — Вып. 11.

Резюме

Снежко И. А. Исследования позднепалеолитической стоянки у с. Каменка в 2010–2012 годах

Стоянка расположена на мысу при впадении в р. Северский Донец правого притока р. Сухая Каменка в 1,5 км на юго-восток от с. Каменка Харьковской области. Открыта в 2004 г., в 2005–2009 гг. сплошной площадью исследовано 78 кв. м, коллекция насчитывает свыше 4,5 тыс. предметов. Настоящая публикация посвящена результатам работ 2010–2012 гг. — исследованная площадь увеличилась на 43 кв. м, коллекция пополнилась более 2 тыс. артефактов. Культурный слой залегает на стыке древнеголоценовой почвы и причерноморского лёсса, содержит кремневые артефакты, кусочки охры и мелкие фрагменты костей. Кремневые изделия представляют полный цикл расщепления, характерный для стоянок, расположенных недалеко от источников сырья. Время существования памятника находится в пределах перехода от раннепричерноморского стадиала к концу позднеледниковья.

Ключевые слова: поздний палеолит, стоянка у с. Каменка, культурный слой.

Summary

I. Snizhko. The Late Paleolithic Site Research Near the Kamyanka Village in 2010–2012

The site is situated on a cape at the place where the Sykhaya Kamyanka right tributary flows into the Seversky Donets river. It is 1.5 km to south-east from the Kamyanka village of the Kharkiv region. The site was discovered in 2004; the solid territory of 78 sq. m was researched in 2005–2009. The collection consists of more than 4.5 items.

The present publication covers the research results of 2010–2012. The investigation territory grew to 43 sq. m, the collection enriched with 2000 artifacts. The cultural layer lies in the ancient Holocene soil and the Black sea maritime aeolian soil, junction, it contains flint artifacts, pieces of ochre and small bone fragments. The flint artifacts represent the full splitting cycle which is typical for the sites that are situated near the source of the raw material. The site time frames are in the period of conversion from the Black sea maritime to the end of the late glacial.

Key words: late Paleolithic, site, the Kamyanka village near the Kharkiv region, cultural layer, planigraphy.

